

„Hi, Tom Pynchon vagyok, beszélhetnék Michaellel?” - Michael Chabon író Köves Gábor 2017/49. (12. 07.)

<http://m.magynarancs.hu/konyv/hi-tom-pynchon-vagyok-beszélhetnek-michaellel-108075>

Elég nagy lemaradásban vagyunk a Pulitzer-díjas amerikai író műveiből, ezért is örömteli, hogy tavaly megjelent nagyregénye, a Ragyog a hold már magyarul is olvasható. A Kaliforniában élő szerzővel Thomas Pynchon steakjéről, Trump csöndes elmúlásáról és természetesen Philip Rothról is beszélgettünk.

Magyar Narancs: A Ragyog a hold a családja története, azzal az apró kiegészítéssel, hogy a regényben szereplő történetek túlnyomó többsége nem a családjával esett meg, azokért egyedül az írói fantázia felelős. A valódi családja honnan származik?

Michael Chabon: Oroszországból, a hajdani Orosz Birodalomból. Az egyik ág Vilniusból jött, a másik Jelizavethradból (az ukrán város ma Kropivnickij néven ismert – a szerk.), megint mások pedig az Osztrák–Magyar Monarchiából. Az apám szülei még az óhazában születtek, az anyám szülei viszont már Amerikában. Gyerekfejjel gyakran hallottam a rokonokat jiddisül társalogni, jiddisre váltottak át, ha nem akarták, hogy mi, gyerekek megértsük őket. Ez volt az ő titkos kódnyelvük, amit előttünk vagy a bejárónő előtt használtak, vagy akkor, ha valami olyasmi kíváncskozott ki belőlük, amit ma politikailag inkorrektnek mondanánk. Visszatérő gyermekkori élményem, ahogy igyekeznek a jiddis vicceket angolra fordítani, ahogy a vicceselő rokon belead apait-anyait, el is evickél valahogy a vicc végére, majd amikor a poénhoz ér, csak csalódottan legyint: jó, hát, ezt nem lehet angolul visszaadni! Ezzel csak azt akarom mondani, hogy az amerikai bevándorlók élményvilágát gyerekként én még első kézből ismerhettem, bár a maguk mögött hagyott életekről a legszívesebben hallgattak. Hatéves lehettem, amikor egy új családtag, egy nagybácsi újdonsült feleségének a karján megláttam a tetovált számokat. Ez volt az első ilyen tetoválás, amit láttam. Ebből a nem is vér szerinti nagynéniből beleírtam egyet s mást a Ragyog a hold nagymamájába.

MN: Le sem tagadhatná, hogy a regény egy sajátos irodalmi alműfajba, a náci-rakétás regények körébe tartozik. Kit tart a kategória királyának?

MC: A könyv, amit minden könyvnél jobban szeretek, Thomas Pynchon Súlyszivárványa. A Ragyog a hold egyfajta rajongói szerelmeslevél a

Súlyszivárványhoz, nevezhetjük akár fan fictionnek is. Wernher von Braun ugyan nem jelenik meg Pynchon regényében, mégis nagyon is jelen van a sorok között, nálam pedig nem csak a sorok között van jelen. Mielőtt elkezdtem volna írni a regényt, minden, amit a V-2 rakétákról tudtam, a Súlyszivárványból származott. **Von Braun az amerikai űrhajózás finoman szólva is ellentmondásos alakja. Ő volt az atyja a V-2 rakétáknak, de arról már nem nagyon beszéltek, hogy tagja volt a náci pártnak és az SS-nek. Másról nem nagyon lehetett tudni, de az elhallgatásban nemcsak von Braun volt érdekelt, hanem az amerikai kormány is. Persze őt sem kellett féltetni, az őszintétlenségben igen messzire jutott, ügyelt arra, hogy a náci pártbeli tevékenységét homály fedje, miként azt is, hogy mennyit tudott a rakéták gyártását végző munkatáborról. Ebben kéz a kézben járt az amerikai kormánnyal, az amerikaiak is sokat tettek azért, hogy kiradírozzák a kínos részleteket. Megtették ezt Von Braun valamennyi Németországból hozott kollégája esetében is. Jól táplált, decens amerikaiak lettek belőlük, szép autóval, takaros élettel. Az Egyesült Államok sok száz náci tudóst rehabilitált, olyanokat is szép számmal, akiknek háborús bűnösökként bíróság előtt kellett volna felelniük a tetteikért.**

MN: Ha a Ragyog a holdat Pynchon bűvöletében írta, gondolom, jólesett volna, ha a nagy rejtőzködő megtöri a hallgatás csendjét, és atyai támogatásáról biztosítja. Történt ilyesmi?

MC: Be kell, hogy valljam, megkísértett a gondolat, hátha, de egyelőre semmi erre utaló jelről nem tudok.

MN: Nem ön az első befutott angol nyelvű író, aki mindent megadna Pynchon barátságáért. Salman Rushdie büszkén számolt be arról, hogy neki még egy vacsorát is sikerült elköltenie a rejtőzködő íróval.

MC: Akkor hadd mondjam el, hogy egy vacsora egyszer nekem is összejött. Épp befejeztem Pynchon *Against the Day* című regényét, és New Yorkba tartottam, amikor erőt vett rajtam a leküzdhetetlen érzés: találkoznom kell a szerzővel, és meg kell, hogy valljam neki, mennyire lenyűgözött a könyve. Az elhatározás megszületett, már csak a megvalósítás volt hátra. Semmiség, nem? Meglepő módon elég simán ment a dolog. Főleg, hogy ismertem Pynchon feleségét, Melanie Jacksont, az irodalmi ügynököt. Felhívtam őt, bemutatkoztam, szerencsére tudta, ki vagyok, akkor már én is írtam egy-két dolgot. Abban maradtunk, írjak egy levelet, fejtsem ki benne a szándékaimat, a vacsorameghívást, faxoljam el Melanie-nak, ő meg majd Pynchon színe elé viszi az ügyet. Többet ő sem ígérhetett. Megírtam a levelet, elfaxoltam, nem sokkal ezután pedig megcsörrent otthon a telefon. A feleségem vette fel, egy

férőhang szólt bele: „Hi, Tom Pynchon vagyok, beszélhetnék Michaellel?”

MN: Pynchonnal vacsorázni már-már irodalomtörténeti fegyvertény. Felfedné a részleteket?

MC: Egy New York-i steak house-ban esett meg a dolog. Isteni szerencse volt, hogy Pynchon nem vegetáriánus, de azért steakspecialistának sem mondanám. Ha nem csal az emlékezetem, nem is rendelt steaket. Vagy mégis? De ha már vacsorát beszéltünk meg, valahová csak el kellett vinnem. Fura élmény volt. Inkább mérnöknek néztem volna, mondjuk, egy tisztességben megőszült űrrepülőmérnöknek, ami annyiban stimmel is, hogy tudjuk, hajdan a mérnöki pályával kacérkodott. Szóval, egy szemüveges, ősz mérnökember űlt velem szemben, legalábbis látszatra. Sem a könyveiről, sem az én rajongásomról nem akart beszélgetni, sokkal jobban érdekelték a nyolcvanas évek amerikai tévéfilmjei. Mit volt mit tenni, jórészt ezekről beszélgettünk: olyan filmekről, amiket sosem játszottak a mozik, csakis a tévék. Jó téma, a legtöbbjükéről még csak nem is hallottam, de Pynchon nagy tévénéző lehet. Ennyi persze a Vineland című regényéből és az azutániakból is kikövetkeztethető.

MN: Pynchonnal már befutott szerzőként **vacsorázhatott**, írói indulásakor azonban még egy másik kortárs amerikai író bűvkörében alkotott.

MC: Hát, igen, közvetlenül azelőtt, hogy belekezdtem volna az első regényembe, a The Mysteries of Pittsburgh megírásába, két könyvbe voltam beletemetkezve: az egyik A nagy Gatsby volt, a másik Philip Rothtól a Goodbye, Columbus. Érdekes felismerés volt, hogy Fitzgerald klasszikusa mennyire hatott Roth művére. És ha már mindkét történet egy nyáron játszódott, úgy, ahogy volt, átemeltem az egynyári szerkezetet a saját regényembe. Nem fogja kitalálni, mikor játszódik a The Mysteries of Pittsburgh. Egy bizonyos nyáron. A szívemhez nem feltétlenül Roth legnagyobbnak kikiáltott regényei állnak a legközelebb, sokkal inkább a futottak még műveket szeretem, inkább A szellem árnyékában vagy a Patrimony pártján állok, de az Ellenélet és az **Operation Shylock** is nagy kedvencem. Utóbbiban feltűnik maga az író – és ezzel máris eljutottunk a Ragyog a holdhoz.

MN: Philip Rothot is meginvitálta egy steakre?

MC: Philip Rothot sosem hívtam meg steakre. Egyszer találkoztam csak vele, a PEN Faulkner-díj átadásán. A jelöltek közt volt a The Amazing Adventures of Kavalier & Clay című regényem (Chabon főműve, magyarra sajnálatos módon nincs lefordítva – a szerk.), míg Rothtól a Szégyenfolt volt versenyben, amely meg is nyerte a díjat. A ceremónia Washingtonban volt, én Kaliforniában lakom, a feleségem terhes volt, nem

szállhatott repülőre, ezért az édesanyám kísért el. Anyám meglehetősen vonzó nő, mindössze 20 év van közöttünk, szóval, ha én 37 éves voltam akkor, ő nem lehetett több 57-nél. Roth egy tízessel idősebb nála. Szóval, ott vagyok én, a Roth-rajongó író, és ott van imádatom tárgya, Philip Roth, akit a legkevésbé sem érdekelt, hogy én mit gondolok felőle, ellenben az én vonzó édesanyám, na, ő nagyon is érdekelte.

MN: Előző regényében, a 2004-ben játszódó Telegraph Avenue-ben felbukkan **egy tehetséges illinois-i politikus, bizonyos Barack Obama**. Trumpot is el tudná képzelni regényszereplőként?

MC: Elképelni még csak el tudnám, de jelen pillanatban semmi okát nem látom, hogy bármiben is szerepeltessen. Ám, ha mégis erre vetemednék, az biztos, hogy jóval kevésbé rokonszenves figuraként ábrázolnám, mint Obamát.

MN: „A nevetségességig optimista vagyok. Reggel felébredek, s mielőtt megnézném a híreket az iPhone-omon, azt gondolom, talán az első, ami a szemem elé kerül, ez lesz: Trumpot elvitte a szíve.” Elég erős szavak – öntől származnak.

MC: Az ember reménykedik.

MN: Tényleg ezzel a reménnyel kel?

MC: Minden egyes reggel. Kinyitom a telefont, megnézem az Apple News appját, és ösztönösen az ugrik be, mielőtt még valóban felfognám, mit is írnak, hogy talán a mai lesz az a nap. Könnyű, csöndes elmúlást kívánok neki, csak semmi erőszak, gyűlölöm az erőszakot. Nem akarom, hogy bármi rossz, erőszakos dolog történjen vele vagy bárkivel a családjában. Teljes életet tudhat maga mögött, sok mindent tett, s tettei jelentőségét nem is mulasztotta el megosztani a világgal. Ha álmában, párnák közt, csendben távozna, szerető családtagjai gyűrűjében...

MN: Visszatérve a Ragyog a holdra; egészen a 47. oldalig várni kell a magyar vonatkozásig.

MC: Igen, a fiktív nagyapámnak egy kenuban kéne eveznie, de ilyesmit legfeljebb filmen látott, méghozzá egy Lugosi Béla-némafilmben, Az utolsó mohikánban (Lugosi Csingacsgukot alakította az 1920-as filmben – a szerk.). Attól tartok, ő az

egyetlen magyar színész, akit ismerek. Várjon csak, Peter Lorre is magyar volt, ugye?